

פרשת משפטים

בין אדם לחברו קודם לבין אדם למקום

התורה הקדושה מיד אחרי מתן תורה רואה לפתוח דווקא במצוות של בן אדם לחברו ולא עוד אלא באדם השפל ביותר- עבד עברי, וכן בשאר מצוות של בן אדם לחברו. לומר לך כמה התורה מחשיבה את מצוות בן אדם לחברו שהקדימה אותם למצוות של בן אדם למקום. מדובר **בַּעַבְד** שגנב, יהודי שפל שמוכרים אותו כדי לשלם את מה שגנב, למרות זאת התורה מתחילה מיד לאחר מתן תורה בעבד זה. התורה אומרת לאדון "כי טוב לו עמך" העבד צריך לאכול באותה רמה של אכילה שאתה אוכל. אם אתה שותה יין משובח גם העבד ישתה. ויותר מזה, אם יש לך רק מזרון אחד העבד יישן על המזרון והאדון יישן על הרצפה עד שהגמרא אומרת: הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו. אף לאחר שהעבד יוצא לחופשי התורה אומרת לתת לו מידגן תירושך ויצהרדך- מכאן המקור לפיצויים מהתורה שכך ראוי לנהוג.

אנו רואים כמה התורה חסה על יהודי שנמכר לעבד, ומסבירה התורה כיצד לנהוג בו והקדימה את דינו למצוות קרבנות ולהרבה מצוות חשובות. ללמדנו שבן אדם למקום קודם לבין אדם לחברו. וכן לגבי אדם הגונב שה שחטו, משלם כפול ארבע ואילו בשור משלם כפול חמש. מסבירה הגמרא מדוע שה משלם פי ארבע ושור כפול חמש? משום שור שלא התבזה בו משלם פי חמש ואילו בשה שהרימו על כתפו והתבזה משלם פחות אחד דהיינו פי ארבע. רואים מכאן שהתורה חסה גם על ביזיונו של אדם שפל, גנב ק"ו לשאר בני אדם שצריך להזהר בכבודם.

הגמרא במסכת יומא דף ט' אומרת: מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני שלשה דברים שהיו בו עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים... אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות: עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים... רבי יוחנן ורבי אלעזר אומרים,

ראשונים (בבית ראשון) שנתגלה עוונם [גי' עבירות לעיל] נתגלה קצם [עד 70 שנה], אחרונים [בית שני שנחרב לצערנו] שלא נתגלה עוונם לא נתגלה קצם, אמר רבי יוחנן טובה ציפורן של ראשונים מכריסו של אחרונים. אמר ליה ריש לקיש אדרבה אחרונים עדיפים שאף שיש שעבוד מלכויות עוסקים בתורה אמר ליה בית המקדש - בירה תוכיח שחזרה לראשונים ולא חזרה לאחרונים. שאלו את רבי אלעזר ראשונים גדולים אחרונים גדולים אמר להם תנו ענייכם בבירה [בית המקדש]

וכן מובא בתלמוד ירושלמי מסכת יומא דף ד': מצאנו שלא חרב הבית בראשונה אלא שהיו עובדי עכו"ם ומגלי עריות ושופכי דמים אבל בשני [בבית שני] **מכירין אנו אותם שהיו יגיעין בתורה וזהירין במצוות וממעשרות וכל ווסת טובה הייתה בהן** [אם כן מדוע נחרב] אלא שהיו אוהבין את הממון ושונאין אלו לאלו שנאת חנם.

המאירי על מסכת סנהדרין דף יא' כותב: בית שני שהיו שם חסידים ואנשי מעשה מפני מה חרב? מפני שנאת חנם שהיתה בניניהם ללמדך ששקולה שנאת חנם כעבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים שחרב עליהן בית ראשון וכן מובא בגמ' יומא ט': מרן הרב שטיינמן זצוק"ל מבאיר ר"ש בתחילת מסכת פאה שכותב וז"ל של הר"ש: כי הקב"ה חפץ יותר במצוות שיעשה בהם גם רצון הבריות ממצוות שבין אדם לקונו. (עכ"ל הר"ש)

והר"ן מבאר מדוע חמורה היא שנאת חנם - הדרוש העשירי) וז"ל: שנאת חנם איש על דרך זו שהיא עבירה שמתמיד בה האדם תמיד, ואין גוש תועלת והנאה לאדם בה ואין הטבע נוטה אלה. מפני זה אמרו רז"ל ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות עבודת אלילים, גלוי עריות, שפיכות דמים. לפי שהטבע נוטה יותר לאותן ג' עבירות ממה שנוטה לשנאת חנם. ואם באתי לפרש היאך יארך יותר מדאי: ולפי שהנכשל באותן עבירות אינו נכשל בהם אלא פעם אחת בזמן מרובה, ועוון שנאת חנם נכשל האדם תמיד. ע"כ

אם כן הר"ן מסביר ששנאת חנם חמורה מג' עבירות משתי סיבות: א. אין שום תועלת והנאה לאדם בה ואין טבע האדם נוטה אליה, כמו עריות וכדו'. ב. מכיוון ששנאת חנם היא עוון תמידי לעומת ג' עבירות שנכשל בהם פעם אחת בזמן מרובה.

כתוב בתהילים מזמור ל'דו' ה' מי יגור בַּקֶּהֶלֶךְ מִי יִשְׁכֵּן בְּהַר קֹדֶשׁ: [ב] הוֹלֵךְ תַּמִּים וַיַּעַל צֶדֶק וַיְדַבֵּר אֱמֶת בְּלִבּוֹ: [ג] לֹא יָגֵל עַל לִשְׁנוֹ לֹא יַעֲשֶׂה לְרֵעֵהוּ רֵעָה וְיִחַרְפֶּה לֹא יִנְשָׂא עַל קֵרְבוֹ: [ד] נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס וְאֵת יָרְאֵי ה' יִכְבַּד נִשְׁבַּע לְהַרְעוֹת וְלֹא יִמַר: [ה] כִּסְפוֹ לֹא יִתֵּן בְּנֶשֶׁף וְיִשְׁחַד עַל נַפְסֵי לֹא יִקַּח עֵשֶׂה אֲנָהּ לֹא יִמּוֹט לְעוֹלָם. כתוב במזמור כי מי שעושה **אלה** הוא יזכה לגור באוהלו של הקב"ה ולא יימוט לעולם. אדם מוזכר כאן כמעט מצווה של בין אדם למקום אלה מצוות של בין אדם לחברו, הקב"ה רוצה לפני הכל שנוהר מאד בכבוד הבריות ולא לצער אותם.

על רבי ישׂרָאֵל מִסְלַט מִסְפָּר: רבי ישׂרָאֵל לא הִבְדִּיל בֵּין מִצְוֹת שִׁבְיָן אִדָּם לְמִקּוּם לְבִין מִצְוֹת שִׁבְיָן אִדָּם לְחִבְרוֹ, וְעוֹד הַעֲדִיף אֶת

האחרונות על הראשונות. הוא היה רואה במשא ומתן באמונה ובזהירות בממון אחרים את המדרגה הגבוהה ביותר, והיה מוצא לזה קמך ממאמרים תלמודיים רבים. שנינו: 'הנודף תופר נעלים, ועל כל תפירה ותפירה אומר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שיש בו אחד וקשור כל העולמות. והיה רבי ישׂרָאֵל מְפָרֵשׁ אֶת הַדְּבָרִים כְּפִשְׁוּסִים - שֶׁהֵיָה בּוֹדֵק כֹּל חוֹט שֶׁהָיָה מְעַבֵּד כְּרֵאוּי, וְכָל תְּפִירָה שֶׁתָּהָיָה מִתְקַנֶּת פְּהֻלָּה, וְעֵשָׂה אֶת רִצְעוֹתָו בְּאִמּוּנָה. בְּנִאֲמָנוֹת זֹו בְּמִמּוֹן אַחֲרִים יֵשׁ מִהַחֲדוּדִים וְהַקְּשׁוּרִים הַקְּדוּשִׁים בְּיִתְרָו וּמִהַמְדַּרְגּוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת. (תנועת המוסר, ח"א עמ' 322)

לא להקדים את התור
באחרית ימיו, כְּשֶׁנִּסַּע רַבִּי אֱלִיהוּ דְסַלְרָ, מִנְהַל רוֹחִנִי דִישִׁיבֵת פּוֹנִיבֵז', בְּלוּי תַלְמִיד לְמִרְפָּאֵת בֵּית חוֹלִים בִּירוּשָׁלַיִם לְבִדְיוֹקוֹת רְפוּאִיּוֹת, הִמְתִּינוּ רַבִּים בְּתוֹר. רָצָה הַתַּלְמִיד הַלְוִדִיעַ לְרֹפֵא עַל בּוֹאֵה שֶׁל אִשְׁוִיּוֹת נְכַבְּדָה. מִחָה בְּיָדוֹ הָרַב שֶׁלֹּא יִנְסָה לְעַקֵּף הַתּוֹר בְּגִלְלוֹ. "חֵס וְשָׁלוֹם מִלְּעֲשׂוֹת כֵּן! אֲנִי אֲמִיתִין בְּתוֹר כְּיִתְרָ הַגְּאֻשִׁים!" אָמַר, וְלֹא הִסְפִּים לְהִכְנִס מִיָּד. (שם עמ' שמא)

מובא במסכת בבא בתרא דף צא': אמר רבה בר רב הונא אמר רב: מאה ועשרים משתאות עשה בועז לבניו, שנאמר: "ויהי לו שלשים בנים ושלשים בנות שלח החוצה ושלשים בנות הביא לבניו מן החוץ וישפט את ישראל שבע שנים, ובכל אחת ואחת עשה שני משתאות, אחד בבית אביו ואחד בבית חמיו, [אחד סעודת אירוסין ואחד סעודת נישואין לכל בן ובת] ובכולן לא זימן את מנוח- אביו של שמשון, אמר בועז שהרי הוא עקר וכיצד ישיב לי כשהוא אוכל אצלי שהרי אין לו סעודות להזמין אותי עבור זה שהזמנתי לו במאי: וכולן מתו בחייו".

ומסביר המהרש"א בחידושי אגדות שם ובד"ה: "ובכולן לא זימן את מנוח. יש מקשים איש חסיד מפורסם כבועז היאך יאמר כן וי"ל דהצדיקים דרכם שלא ליהנות משל חבריהם ובסעודת חתנים היו נהנים בדרך שושבינות דהוה כעין הלואה וחיוב להחזירה כשיש לו שמחה [דהיינו כמו היום שמקובל לתת מתנות לאירוע] ומנוח אם היה מזמינו בועז ודאי לא היה נהנה אם לא שהיה נותן לו לבועז מתנה כדרך שושבינות ולפי שלא היה לו למנוח זרע ולא היה אפשר לבועז לשלם לו, לכך לא רצה בועז לזמנו כדי שלא ליהנות ממנו בחנם וזה שאמר 'במאי פרע לי?' כלומר מאי פרע לי עתה כיון שא"א שאתחייב לו ע"י שושבינות שאתן לו כיון שאין לו זרע וק"ל [למנוח נולד לבסוף שמשון ששפט את ישראל]

לפי דברי המהרש"א יוצא אף שהשיקול של בועז היה שלא רצה להנות ממנו בחינם והיה פה שיקול לשם שמים שהרי צדיקים אין דרכם להנות משל חבריהם ובכל זאת נענש שהיה צריך לדעת שהשיקול של חשש פגיעה גדול מההנהגה שלא לקבל בחינם. כמה צריך להיזהר בין אדם לחברו.

סיפר רבי משה צבי- הרבי מסווראן: בזמנו נכנס לאישה אחת גלגול. הביאה לפני הרב מחרשיב, והיה אותו רוח מדבר מתוך האשה והיה מבקש שיתקנו את נשמתו, בזה שיאמר עם מנין אנשים תהלים לעליו נשמתו, ורק אז יצא. בקש ממנו הרב שישפר לו למה נענש להתגלגל בעולם. סיפר הרוח: בימי חיי הרבית לא חטא, ברם התחרטתי על מעשי וחזרתי בתשובה גמורה. כשהגיעה שעת להיפטר מהעולם, נפטרת מתוך תשובה. בבואי לפני בית דין של מעלה, נוכחתי כי אכן תקנתי את חטאי, זולת חטא אחד שלא שמתי אל לבי לשוב עליו, דווקא חטא זה טורדני מעולם האמת, וממנו אין לי מנוחה עד היום הזה. ומעשה שהיה כן היה: פעם אחת ראיתי אברך בן תורה שעמד סמוך לחוננו ואמר חייך תהלים. בהגיעו לפסוק מסוים טעה בהגייתו. צחקתי ממנו בפני חותנו, ואמרתי: הטועה בהגיה, בן תורה יחשב!; נכלם האברך מאוד. עבירה זו שלא ייחסתי לה עניין, חוסמת בעדי את הכניסה לגן עדן, אף על פי שטהרתי מכל עוונותי.... (ויסוף אברהם ז', ב')

עז היכן הגיע החזון-איש בכבוד הבריות, יש להווכח מפרט קטן זה. פעם התבטא בעדינות רוחו: "אין לי הכח הנפשי להשמיד מכתבים שנשלחים אלי לאחר גמר קריאתם, הגם שאין בהם תועלת, הרי בני אדם השקיעו בהם תמצית מח ולב, רגש ומחשבה. בהשמדתם הריני עושה כחפצם נטולי ערך" (שם ח"ד, כ"ה)

פעם התנהמה החזון איש להשיב על איגרת חידושי תורה ששיגר אליו ידידו. הלה נעלב משתיקתו הממושכת, וראה בזה אות שהחזון איש אינו חפץ בו. מיד כשנודע לו, מהר לפייסו וכתב אליו, שאמנם צדק בטרוניתו, אבל הפריו על המידה... וסיים: "אבל האמת שהנך חקוק בלבי תמיד!" (קבץ אגרות א, ק"ל)

פעם נכנס אל ה"חזון-איש" יהודי מלוב, שדיבר אליו בחוסר נימוס והטיח בפניו מלים בוטות. השיב לו החזון איש בנימה שקטה ורגועה ובעדינות רבה, אך את טענותיו דחה לחלוטין. לאחד ממקורביו שנכח במקום, חרה היטב על שהלה מרהיב לפגוע כל כך בכבוד הרב. אולם הופתע איפוא, בשמעו עם יציאת האיש מן החדר איך החזון איש דואג ומצטער וטוען לעצמו: חוששני שלא דברתי אליו די הצורך בצורה עדינה, וביתר זהירות... (שם)

זכות החסד בנו ניצל

סיפור: יהודה חוזר ביום שישי עם טיול נחמד שערך לילדיו. עבורו זה דורש כוחות ותעצומות נפש. ומדוע? למחייטו עוסק הוא בעבודה בלילות, כך שביום הוא ישן כדי למלא את המצברים. מאחר וכל השבוע הוא טרוד בעבודתו, נותר לו רק יום שיש שאז מפנק הוא את ילדיו ויוצא עימם לטיול, ונותן להם מעט "אבא". הילדים שמחים מאוד ומצפים כל השבוע לטיול, אבא מספר להם סיפורים מעניינים, ומשתדל להעניק לכל אחד תשומת לב אישית. עבורם זו חוויה מיוחדת. יום שישי אחד שב יהודה עם ילדיו מהטיול השבועי. הוא הוריד אותם והחזירים הביתה. ואז חש בחולשה קלה, עבורו זה סימן שעליו לנוח ולתפוס תנומה של כשעתיים. בבית הילדים עושים רעש, נפל בדעתו ללכת אל אחותו הצעירה שהתחנתה לא מזמן. היא גרה בבית ממול שם לא יפריע לו רעש הילדים ולא יטרידו את מנוחתו. ואמר ועושה, הוא אמר לאשתו להיכן הוא הולך ויצא לדרכו. כעבור מספר דקות מאז שהגיע אל אחותו, כבר שקע בשניה עמוקה. חלפה כשעה, וכשהוא בשיא השינה והנה צלצל טורדני מעיר אותו משנתו. הוא מתעורר, מושיט ידו אל הסלולרי, ומביט על הצג, לפליאתו היה זה אחד מהשכנים בבנין בו הוא מתגורר.

"מעניין מה הוא רוצה ממני?" הרהר יהודה לעצמו, הוא לחץ על אחד הלחצנים ואמר "שלום אברהם, מה שלומך?" אברהם השכן השיב לו בקול מגמגם, נראה שהיה קשה לו להוציא את המילים מפיו "אני מצטער שאני מפריע לך, האם תוכל לעשות לי טובה?" יהודה מסתקרן ושואל "במה מדובר?" "השכן משיב כי לצערו הוא סובל מפצעים בפה, דבר שמונע ממנו לאכול ולשתות. ידוע שיש תרופה טבעית למחלה זו, והיא לשתות חלב עיזים. אך מפנה כמה סיבות אין באפשרותו לנסוע ולהביא חלב עיזים. על כן הוא פונה אל יהודה ושואל האם יוכל לעשות עימו טובה וחסד לנסוע ולהביא לו את החלב עיזים מהמושב הסמוך. יהודה חשב לעצמו: באם ייתן תשובה חיובית, עליו לקום מהמיטה, לרדת למטה, לנסוע נסיעה קצרה, לקנות את החלב, ולהביאה לבית שמש לשכנו אברהם, ורק אח"כ יוכל להמשיך לישון. מה יענה? ומה יעשה?"

השכן אברהם ראה כי יהודה מתמהמה בתשובתו המשיך לומר "ראה, אתה אפילו לא צריך להתנצל, אני מודע לכך שעליך לישון ביום שישי לאחר שכל הלילה לא ישנת. בעצם הרגעים האלה החלה מלחמת היצרים, הטוב והרע, מצד אחד השתוקק יהודה מאד להביא לשכנו את החלב להקל מעליו את הכאבים מהפצעים שבפיו, ומאידך לוחש לו משהו פנינים "אתה עיף, לא ישנת בלילה, ועוד צאת לטיול עם הילדים, ישנם עוד שכנים עם רכב שדאי ישמחו לעשות שליחות קודש שכזו"... השכן שראה שיהודה עדיין מתמהמה בתשובתו, הבין את פשר השתיקה ואמר "זה בסדר, אני מבין אותך, אתה זקוק לשינה, הסיורב לא נובע מרוע, אמצא משהו אחר..." ואז לאחר שקט של שניות ארוכות התיישב יהודה על המיטה ואמר לשכנו בקול צלול ובבטחה "אני יוצא עכשיו ובשעה הקרובה יהיה לך את החלב". השכן שמע זאת ומאד שמח. הוא בירך אותו בכל הברכות. יהודה קם, לקח את המפתחות בידו וירד לעבר הרכב שחנה מול ביתו כדי לבצע את משימת החסד שלקח על עצמו, משימה שובתה לא מעט מסירות נפש כדי לבצע אותה. הוא מגיע לרכב, פותח את הדלת, ואז נשמעה צווחה נוראה... אשתו של יהודה רצה לחלוץ לשמע העקבה "מה קרה?!" שאלה בפחד. יהודה כמעט התעלף... רנה הפעוט נמצא ישן על כסא הבהירות, כשהוריד את ילדיו לאחר הטיול, שכח את הפעוט ברכב. הפעוט היה חיוור, אך מצבו הכללי היה טוב. הוא הוציא אותו מהרכב שלמזלו עמד בצל באותה שעה, השקה אותו מים, ואט אט האדמימות שבה לפניו והתינוק חזר לעצמו ללא שום נזק או פגע. אין ספק שיהודה קיבל את בנו במתנה, אלמלא החסד. מחסד מעולם לא מפסידים.

אחד התעשר בזכות מעשרות והשני בזכות שכיבד את רעייתו

מעשה האדם בשם יצחק קמצן מוטבע, מעולם לא נתן צדקה לאדם, את דלתו לא פתח לאיש, ואף כשפגע בו עני או נצרך וביקש נתינה, היה משתדל לסור לצדדים כמי שאומר אין זמני פנוי כרגע. אהב את כספו אהבה ללא מיצרים, אך ראה זה פלא, ככל שהתקמצן ושמר את כספו תחת ידו, כך נעלמה ממנו הברכה, ולא הצליח להגדיל את רכושו כפי ששאף. חלפו שנים, ועצבות גדולה אפפה את הקמצן, כה השקיע רבות בלאגור כספים, והנה נפלו עליו הצוואות המוצאות שונות, והמטרה אליה רצה להגיע בגדה בו. שבת אחת, הגיע יצחק הקמצן לתפילת מנחה, ומאחר והקדים לבוא ישב לשמוע את דרשתו של הרב. הרב דיבר בהרחבה על גדולת מעלת הצדקה, ולקראת סיום אמר: "מי שרוצה להתעשר, חייב להפריש עשירית מכספו, כפי שהתורה אומרת "עשר על מנת שתתעשר" כל המזל של הבן אדם תלוי במעשרותיו. הרב אף הביא סימוכין לדבריו דהנה אם ניקח את המילה "תעשר" ונעשר אותה, דהיינו

- האות "ת" שווה 400, עשירית מזה 40 שזה האות **ב**
- האות "ע" שווה 70, עשירית מזה 7 שזה האות **ז**
- האות "ש" שווה 300, עשירית מזה 30 שזה האות **ז**
- האות "ר" שווה 200, עשירית מזה 20 שזה האות **ב**.

וביחד "מזלך".

כלומר אם תעשר את כספך זה ישפיע על מזלך, הצדקה והמעשרות הם מזלו של האדם, אם ינצור את כספו בידו ולא יתן לשני מאומה, כל מה שהרוויח ירד לטמיון והוא ישאר עני ואביון. ברק ניצת בעיניו של יצחק הקמצן. עתה הבין מדוע כל צעד שצעד קדימה לבסוף חזר שני צעדים אחורה. "אך איך אוכל להפריש מכל אלף שקלים שארוויח מאה שקלים לצדקה? האם זה "יכדי שיעשה?" הרהר לעצמו. תפילת המנחה קטעה את מחשבותיו, אך גם לא אחריה לא פסק מלהרהר, אך משך שנים כה רבות מזלו רחק ממנו והוא לא הצליח להדביקו. לאחר שהבדיל, שיתן את אשתו בדרשתו של הרב בענין נתינת צדקה, כמה עצום ערכו, ועל הבחנת בורא עולם מי שיעשר יתעשר, ומאחר והוא כה שואף להתעשר, חושב הוא בדעתו להתחיל להפריש מעשרות מהכנסותיו. לאחר שישבו ודנו לכאן ולכאן החליטו שניהם החלטה אמיצה מרגע זה ואילך, מכל הכנסה יורידו מעשר: לא היה קל לו ליצחק הקמצן לעבור מעבר כה חד מיד המוצא ליד נדיבה ולנתינה. הוא עבר הרבה נודדי שינה.

הניסיון לא החיל קל, וקושי רב היה זה עבורו, אך אחר שהחליט אמר ועשה! הרבה כסף החל לזרום מכיסו של יצחק לצדקה לעניים ותומים ואלמונות. חלפה מעל שנה, וביום בהיר קיבל יצחק הזמנה להתייצב בבית המשפט. הוא הגיע ביום המיועד עם פחד סמוי בליבו. "מי יודע איזה תיק הולך ליפול עלי?" בהיכנסו לפני השופט, חיך אליו ושאלו: "הידוע לך מדוע הוזמנת היום?" "לא", השיב יצחק, כשהוא מנסה להסתיר את חרדתו. "אם כן", המשיך השופט בחיכוך שלא סר ממנו, "מגיע לך 'מזל טוב'. קרוב משפחה מעבר לים שנפרט לעולמו הורה ביוואתו להעביר את כל רכושו אליך, היות ואתה קרוב משפחתו ושאר בשרו היחיד והקרוב ביותר. המדובר הוא בכנסי נדל"ן ובכספים בסכומים עצומים מאד". יצחק לא הצליח לעכל את אשר שמע. דמעות זלגו מעיניו. אך בורא עולם קיים דבריו, "עשר על מנת שתתעשר", "ודבר אחד מדברך אחור לא ישוב ריקם" ולאחר שחתם חתימתו קיבל את צו הירושה המורה על העברת הבעלות של כל הרכוש על שמו, ובקול מאושר בירך "שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה". בתוך מספר שבועות התפרסם בכל העיר שיצחק התעשר למאוד. אחד משכניו הקרובים דוד, פנה אליו יום אחד ושאלו: "יצחק, אמור לי בכנות, כיצד התעשרת באופן פתאומי, גם אני מנסה שנים להיות עשיר אך ללא הצלחה". "אומר לך" השיב לו יצחק, "לך לשיעורו של הרב בשבת אחר הצהרים לפני מנחה, שם הוא מסביר כיצד ניתן להתעשר. שמע דוד השכן לעצת שכינו, והמתין בציפייה לשבת שתגיע ולשיעורו של הרב לפני מנחה. הרב שידע מיצחק על בואו של דוד לשיעור, הסביר בדרשתו איך יכול אדם לזכות לעושר, הוא ציטט מדברי הגמרא (ב"מ י"ט) "אמר רבא ואקירו לנשיכיו כי היכי דתתעורר" רבא אמר לבני המחוז שם היה רב "תכבדו נשותיכם כדי שעי"ז תתעשרו" ואין הברכה שורה בביתו של אדם אלא בזכות אשתו, וכשאדם פוגע, מעליב, או מזלזל ח"וי באשתו מזלו בורח ממנו כמטחווי קשת. הרב הרחיב בנושא כיד ה' הטובה עליו זאת לאחר שידע שדוד לקוי בזה במאוד. הדברים הלחלו עמוק בליבו של דוד ולאחר הדרשה והתפילה ניגש אל הרב וביקש ממנו עצות כיצד לשנות את התנהגותו. הוא קיבל עליו בקבלה החלטה אמיצה לכבד את אשתו, ולא לזלזל בה בשום צורה ואופן שהוא. דוד פתח דף חדש בחייו. מזה עשרים שנה שזעף, כעס, הקפיד, דיבר בקול בלי התחשבות. בבת אחת הכל פסק, וכפי שהרב אמר לו שלווות זה רק כצדוקים, כי כשאתה לא צודק אין פלא שאתה מוותר כי הרי אתה לא צודק. הוא החל מדבר בעדינות ובדרך ארץ, והשתדל בכל כוחו להקל מהעומס שהיה לאשתו בניהול הבית, ואף דאג שתרכוש לעצמה כל הדברים שזקוקה להם, ושעד היום כלל לא נתן דעתו על זה. בקיצור, דוד שינה כל אורחות חייו ביחס להתנהגותו שהיתה לפני דרשת הרב. בתחילה חש השפלה מסוימת, אך עד מהרה הבין שזו גדולה ואצילות לנהוג בדרך זו, ושמה שמחה גדולה על שמשמים הנחו אותו לצעוד וללכת בדרך זו.

לא עברה תקופה ארוכה, וה"לא יאומן" קרה. דוד זכה בלרטיס פיס בסכום הגבוה ביותר, והתעשר עושר רב. הוא המשיך לכבד ולהוקיר את אשתו כמצוות חז"ל ביועד שכל מה שזכה וכל הברכה שבביתו הכל נזקף לזכותה. לימים, נפגשו השכנים יצחק ודוד. שאל יצחק את דוד "אולי תספר לי מה עשית שזכית לעושר כה רב?" השיב לו דוד "אומר לך בתנאי שתספר גם אתה לי". הסכימו השניים ויצחק סיפר לדוד על המעשר שהוא מפריש מכל הכנסה ורווח שבזכות זה הגיע לעושרו. "ואני" אמר דוד, "התעשרתי בזכות שהתחלתי לכבד ולהוקיר את אשתי, הפסקתי להרים קול, דיבורי בנחת וכבוד, מכבדה ומוקירה כפי שהרב דיבר בדרשתו". לחצו השניים יד ונפרדו. אך יצחק חש עצמו פגוע. הקמצנות שהיתה כה טבועה עמוק בתוכו, ואשר את שורשה עדיין לא הסיפק לעקור, היא שהביאתו להתמרמרות על הרב. הוא לא שלט בעצמו, ופנה לביתו של הרב. הוא נכנס לחדרו ושאל: "מדוע לא נתת לי את הסגולה של שכני דוד?", היא הרבה יותר טובה משלי?" מי אמר לך שהיא טובה יותר?" שאל הרב, ויצחק השיב "בודאי שהיא טובה, הוא לא מוציא סכומים גדולים כמוני, שמכל הכנסה אני מפריש עשירית לצדקה?" "תקשיב" אמר לו הרב, דוד המלך ע"י אומר בתהילים "אל תירא כי יעשיר איש, כי ירבה כבוד ביתו" ומי זה ביתו זו אשתו, כמו שאמרו בגמ' לאחד התנאים שקל לאשתו ביתו, "כי לא במותו יקח הכל לא ירד אחריו כבודו" כל העושר הלא נשאר פה בעולם הזה, מאומה הוא לא לוקח עמו. "ומה איתני" שאל יצחק בפליאה, "ויכ לוקח אני את עושרי לעולם הבא?" "בודאי" השיב לו הרב, "כל פרוטה שנתת לצדקה הולכת עמך ולא עוזבת אותך. "וצדקתו עומדת לעד" עושר נצחי בעולם הזה ובעולם הבא, דוד משאיר כל רכושו בעוה"ז, ואתה הולך עם כל מעשרותיך לעולם הבא ולנצח נצחים, וגדולה סגולתך מסגולתו.

הנזהר מימיו לא לצער יהודי נכנס ישר לגן עדן אחרי מאה ועשרים

מעשה בתלמידו של הרה "ק רבי פנחס מקארץ ז"ע, תלמיד זה היה נוהר עד מאד בכבוד הבריות ומימיו לא נגע ולא פגע באיש ישראל, בין בגופו בין בממונו, לימים חלה אותו חסיד ונטה למות, טרם עזבו את העולם בא אליו רבו ובקשה בפיו, שיתן לו תקיעת כף ויתחייב לו שלאחר עלותו השמימה יחזור אל רבו ויספר לו מה עלה בדינו. לאחר פטירתו חזר ובה תלמיד אצל רבו וסיפר לו, הנה בשעה שנפשי יצאה ממני לא הרגשתי צער מיתה כלל, אלא היה נדמה לי שהנני נרדם ושינה יורדת על עיני תנומה על עפעפי, לאחר מכן משטלוני והורידוני על גבי הרצפה כדרכם של מתים, הרגשתי בעצמי שהנה מורידים אותי בכדי לחמם מעט את גופי הקר, ואף בשעה שנטלוני ונשאו אותי ללוות את גופי בדרכי האחרונה לא ראיתי זאת כי אם כיצאה בעלמא לשאוף אוויר צח. כך שעד לרגע של סתימת הגיולל לא שיערתי כלל שכבר אינני בין החיים. ברגע שנסתם הגיולל והבנתי שמת אנכי תיכף רצו מלאכי החבלה להגיע אלי ולעשות בי שמות כי הלא אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. אך מכיוון שמעולם לא פגעתי מאחד מישראל מיהרו מלאכי השרת מלאכי עליון, ויקחוני עמם מיד אל עבר מקומי הרם בגן עדן מקדם. עד כדי כך גדלה מעלתו של זה הנוהר בכבוד אנשים מישראל.

[א] כלי הניקנה מגוי צריך טבילה אפילו חדש ואסור להשתמש אפילו צונן, שכן או שאל כלי מן הגוי אין צריך טבילה ודוקא כלי סעודה צריכין טבילה : [ב] כלי סעודה צריכין טבילה מהתורה הם רק כלי מתכות [כן משמע ממרן הב"י] אבל כלי חרס וכלי עץ ואבן אין צריכין טבילה וחז"ל תיקנו טבילה לכלי זכוכית מפני שהן דומין קצת לכלי ברזל כיון דאם נשתברו יכולים להתיכן ולעשות מהם כלי אחר כמו מתכת: [כלים מקויסק, מסעדה מותר להתארח ולאכול בכליהם כיון שעשויים למסחר ולא לצורך בעל המסעדה] [ג]טביל את כל הכלי ולא ישאר כל שהוא מחוץ למים ואם הוא גדול ואינו יכול להטבילו כולו בפעם אחת אסור להטבילו לחצאין שיטביל תחלה צד אחד ויחזור ויטביל צד השני שאין זה דומה להגעלה הדתם הוא מגעיל להפליא האיסור וכיון הדגיל חלק אחד ממנו פלט האיסור מאותו החלק ולכן חוזר ומגעיל חלק הנשאר אבל הכא הוא משום טומאה וכיון דמקצתו חוץ למים תחזור הטומאה ותתפשט בכל הכלי וצריך להזהר בזה :

[ד] בין כלי מתכות בין כלי זכוכית בעת שמטבילים יברך קודם טבילה אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על טבילת כלים ואם מטביל כלי אחד לבד יברך על טבילת כלי ובדיעבד אם בירך על כלי אחד טבילת כלים יצא שמטבילים שכוונתו על כלים דעלמא והוא הדין להפך נמי יצא וצריך להטביל גם ידות הכלים וטוב לומר קודם הברכה פסוק ויהי נועם וכו',

[ה] חביות גדולות של זכוכית אפילו רק מכניסין בהם יין לקיום צריך לברך על טבילתם וכן מנהג בגדד [חביות זכוכית שאין שותים מהם אלא מכניסין בו יין לקיום ואין להטבילם בלי ברכה והמקל לא להטבילם יש לו על מה לסמוך] [ו] כל סוגי הזכוכית חייבים טבילה בברכה

[ז] כלי חרס המצופין בין אותם שקורין פרפורי אף על פי שהם מצופין מבית ומחוץ משום שיש פלוגתא בזה יטביל ולא יברך משום סב"ל ואם יש לו כלי אחר שטעון ברכה בודאי יטבילם עמו ביחד כדי שתועיל הברכה גם האלו: [כלי פורצלני שהם פרפורי אין צריך להטבילם וכלי חרס המצופים בעופרת או בזכוכית מבפנים ובחוץ צריך טבילה בברכה ואם מצופים רק מבפנים יטביל בלי ברכה ואם הוא כלי חרס גדול ומצופה רק בפנים ויש טרחה להטבילו אין צריך להטבילו וטוב לתנם לגוי במתנה ויחזור וישאלנו בדרך שאלה]

[ח] מאחר שיש חבולות בכלי חרס המצופין לכך חביות גדולות שהם כלי חרס מצופין נהגו בגדד שלא להטבילם כלל משום שיש טרחה גדולה בטבילתם וקשה להטבילם והרב שלחן גבוה כתב שיתנם במתנה לגוי וישאלם ממנו, לא נהגו בגדד זה והמחמיר לעשות כדבר הרב תבוא עליו ברכה

[ט] יאחוז הכלי ברפיון בשעת טבילה ולכתחילה ילחץ ידיו תחילה במי המקוה עצמו ועם כל זה יזהר שלא ידחוק ידיו הרבה וצריך להטביל גדול בן י"ג שנה ויום אחד ואין מאמינים לקטן אפילו על כלי זכוכית וכלי חרס מצופים [קטן יכול להטביל בפנינו וגם לברך ועל כלי זכוכית שהם מדרבנן נאמן אפילו לא בפנינו וכן י"ג יום אחד דינו כגדול]

[י] כלים שתשימשן לשפות עליהם קדירה אין טעון טבילה אבל כלים שדרכן לצלות עליהם המאכל עצמו טעונין טבילה וסכין של שחיטה וכן סכין שמפצלים בה הטבחים הבהמה וסכינים שמויחדים לנקר בהם השבר לא יטבילם בלא ברכה [סכין של שחיטה אין צריך טבילה כיון שהמאכל עדיין אינו ראוי לאכילה ובני אשכנז מחמירים להטביל]אבל סכינים שחותכין בהם את הפת או שאר מאכל וכן המזלג צריכין טבילה בברכה וכן כסוי הקדירה מטביל בברכה וכן משפך והברזות מטביל בברכה אבל הרחת יטביל בלא ברכה : [קומקום חשמלי יתנם במתנה לגוי ויחזור וישאלנו]

[יא] דוד גדול שמרתחין בו תמרים להוציא מהם שכן יטביל בלא ברכה אך לפי גדל קשה להטביל אותם על כן יתנו לגוי במתנה ויחזור וישאלנו ממנו מיהו הכלי שמתמצא בו השכר יטביל בברכה וקדירה גדולה שמויחדת לחמם בה מים לכביסה אין צריכה טבילה ואף על פי שלפעמים כשיהיה חופה או מילה מבשלים בה אין הולכין בכלי אלא אחר רוב תשמישו וקדירה גדולה שמגעילים בה כלים לצורך חג הפסח יטבילנה בלא ברכה :

[יב] שפוד שצולין בו, מדוכה של ברזל ושאר מתכות וכן היד של המדוכה יטביל בברכה אבל מדוכה המיוחדת לדוך בה הגרעינים של קפה בלבד ואין דכים בה דברים אחרים של מאכל יטביל בלא ברכה [מכונת קפה אין צריך להטבילה בפרט אם היא חשמלית] והרחיבים של מיני מתכות שטוחנין בה פלפלין מטבילין בברכה אבל הרחיים שטוחנין בה קפה בלבד יטביל בלי ברכה ופומפיה שהוא לוח ברזל נקוב ככברה קבוע במסמרין על דף עץ צריך טבילה בברכה כי הברזל הוא העיקר :

[יג] כלי מתכות שלשין בהם העיסה וכן כלי מתכות שעורכין עליהם המצות לצורך חג המצות יטבילם בלא ברכה :

[יד] כלי אבן וכלי עץ אין טעונין טבילה ואפילו אם קבוע ברזל דאי אפשר להשתמש בהם בלא הברזל אין טעון טבילה וכלי עץ שיש לו חשוקים מברזל מבחוץ שמעמידים אותו יטבילנו בלא ברכה ושלחן של עץ שמחובר על ידי חשוקי ברזל אין צריך טבילה אף על פי דמניחה הלחם על השלחן עצמו בלא בקערה מכל מקום דרכם לפרוס מפה על השלחן ואם לפעמים מניחים בלא מפה אין הולכים בכי אלא אחר רוב תשמישו ואפילו אם נאמר המפה בטלה לגבי השלחן וכאלו ליכא מפה מכל מקום הדף על השלחן שמניחים עליו המאכל יכול להשתמש בו לבדו והחשוקים באים לחברו ברגלים כדי להגביהו ונמצא הברזל תשמיש בתשמיש :

[טו] אם נפחת שולי הכלי דבטל מכל תשמיש, ועשה לו הגוי שוליים מטס חדש, צריך עתה להטבילו בברכה כמו כלי חדש, וכלי חרס המצופה שנשבר

לשנים ודבוקו ובדק, מטבילו בלא ברכה, וכלי מתכות של שדל יש ארל מעמידים אותם בבדיל ע"י גוי, אין צריכין טבילה, הדצפוי של כלי ישראל פה מעמידים ובטל הוא לגבי הכלי, וכתב הפר"ח שכן המנהג פשוט וכן המנהג פה עירו בגדאד, ואף שיש שכתבו שיטבילם בלא ברכה לא נהגו העולם בכך :

[טז] ישראל שקנה כלים לסחורה אסור להשתמש בהם אפילו עראי בלא טבילה אבל אם ישראל אחר שאל כלים אלו ממנו מותר להשתמש בהם בלא טבילה המשאיל לא קנאם לצרכו ולא קנאם לסחורה ויש חולקין וסבירא ליהו דצריך להטביל וכן ראוי להורות ורק אם הם כלי זכוכית או כלי פרפורי יש לסמוך על המקילין בשעת הדחק בלבד והיינו דוקא אם התנה עמו שאם ישברו ישלם לו דמי הקרן שלהם דוקא אבל אם התנה שישלם כפי הערך שהוא מרויח אז גם בשעת הדחק אין לסמוך על המקילין כי זה חשיב מקח ולא שאלה

[יז] ישראל שנתן כסף (מתכת) לאומן גוי לעשות כלי אינו צריך טבילה וזהו דעת מר"ן ז"ל אבל רמ"א ז"ל סבירא ליה להטבילו בלא ברכה וכן ראוי להורות [הלכה כמרן שאין צריך טבילה] ואם ישראל נתן לישראל כסף בשליחות הגוי לעשות כלי לגוי ונמלך ולקחו ישראל לעצמו אין צריך טבילה דהא לא בא לרשות הגוי ואין שליחות לגוי :

[יח] צריך לנקות הכלי מכל לכלוך וחלודה שלא יהיה חציצה [צריך להסיר המדבקה לפני הטבילה] וצריך שיבואו המים ליה להטבילו בלא ברכה וכן ראוי מבחוץ ואם הטבילו דרך פיו אין המים נכנסים בשוליו וכאלו לא טבל והרוצה להטביל כלי שפיו צר ימלאנו מים ויטבילנו, כלי של איסור שצריך לו הכשר על ידי ליבון או הגעלה יכשירו תחילה ואחר כך יטבילנו ואם הטבילו קודם הכשר יש מחלוקת לכך יחזור ויטבילנו אחר הכשר בלא ברכה [יט] אם נשתמש בכלי הצריך טבילה קודם שהטבילו אין נאסר המאכל וצריך להטבילו אפילו נשתמש בו כמה פעמים :

פרשת פנחס דברים האסורים משום סכנה

[יד] לא יתן תבשיל ושום משקה תחת המטה מפני שרוח רעה שורה עליהן אפילו מכוסים בכלי ברזל ויש ליהזר אפילו באוכלין חייין ואפילו בדיעבד אסור לאכול [בדיעבד רבו המתירים וכל שכן שאם הקרקע הייתה מרוצפת באבנים או בקורות שיש להתיר בדיעבד אפילו בהפסד מועט ואפילו בקרקע עולם יש להתיר בהפסד מרובה הישן בבגדיו והיו בכיסיו דברי מאכל אין לאוסרם בדיעבד] ויש אומרים שזה דוקא תחת מטה שישנים עליה אבל מטה שיושבים עליה בשעת אכילה אין חשש ויש מקפיקים בזה וראוי ליהזר בכל גוונא ויש נזהרין ושלח מאכל תחת השלחן ובגדד אין נזהרים בזה [טוב שלא לתת תחת השלחן בשעת הסעודה אוכלים ומשקים ובדיעבד אין לחוש בזה] ועוד יש אזהרות משום רוח רעה שלא יחצוץ שיניו בקרומית של קנה ואפילו מן קנה הגדל באגם מפני ששורה עליו רוח רעה ויש להסתפק בקרומית של קנה אחר שעשו אותו מחצלת וכן לא יאכל שום ובצל שעבר עליהם לילה אחר שעורקף ואם נשאר מעט מקליפתם מותר והיינו דוקא אם לבדם אבל אם עקורבים עם שאר אוכלים הן בבשילתם מותר בכיבוש אפילו קלופים לגמרי מותר וכן נאמר דבר : [בדיעבד אין לאסור אותם אפילו בלי תערובת שום פרסי שנאכל כבוש בחומץ יש להתיר שיש לומר שעל זה לא הזהירו חכמים]

[טו] צריך ליהזר שלא יבא לפי מויעת האדם שהיא כמו סם המות חוץ מויעת הפנים דאינה מזיקת ועשו סימן לדבר בזיעת אפך תאכל לחם ולכך יזהר שלא ימצוץ או לוקק בלשונו בבשרו או בבשר אדם אחר חוץ מן הפנים שמא יהא שם זיעה ויזיק לו וכן לא יניח פרי או שום דבר מאכל בין חלקו לבשרו ויהזר שלא יתן מעות בתוך פיו ולא יתן כף ידו תחת שחיו :

[טז] אם ראה מאכל ונתאוה לו ונודמן לו על ידי כן רוק בפיו לא יבלע הרוק אלא יפליטנו כי יזיק לו . אם הקיז דם ישפוך הדם תכף בחפירה שבקרקע החצר מפני שאם ישתה חתול מדם זה קשה לחולשה וכן יש ליהזר כשמוציא דם על ידי עוקה או חלם יצא דם מחוטמו . לא ישב אדם תחת המרזב היוצא מן הגג . לא ישן במנעלים . הגמרא ביומא אומרת אם אוכל אדם פת חיטין חמה קשה לחולי הקדחת וכן אמרו בירושלמי פת חמה חמתה בצידה ונראה דאירי בחמה יותר מדאי דכן משמע לשון חמימי דחמימי וכן יש להוכיח גמרא דחולין דף ק"ה ע"א מיהו בעיה"ק ירושלים חוששין בסתם פת חמה אפילו שאינה חמה יותר מדאי :

[יז] לא יאכל ממה שאכל וכבר ויממה שאכל חתול [שקשה לשכחה ולכן יקלוף ויחתוך מקום הנשיכה ושאר המאכל מותר ומי שאינו נזהר בזה אף על פי שאינו עובר משום השמור.. פן תשכח את הדברים מכל מקום אין ראוי לעשות כן] ולא יאכל לב בהמה ולא יהיה רגיל בזייתים ולא ישתה מים של שיורי רחיצה ולא ירחוץ רגליו זו על גבי זו ולא יניח כליו תחת מראשותיו דכל אלו הם קשים לשכחה לא יעבור בין שני גמלים או בין שתי נשים או בין שני כלבים והיינו דוקא אם מכוונים יחד ודוקא אם הולך לבדו אבל אם יש אדם אחר הולך בצידו בשוה לית לן בה ונראה לי דאם הכלב אחד יושב על האצטבה והשני בקרקע למטה דשטח האצטבה גבוה מגב הכלב לית לן בה וכן הוא הדין בשתי נשים וכל אלו הנזכר אין יש בין זה לזה ד' אמות לית לן בה וכתבו בצוואת ר"י חסיד ז"ל לא יתוך תנור וכיריים שאופנין בו כדי להשתמש באותו מקום ולא ישתום חלון או פתח לגמרי אלא יניח חור כל שהוא ואין מכסין צואה באפר חם ולא יושב בביתו תרנגולת על בצים לגדל אפרוחים :

[יח] כתוב בשער רוח"ק לרבינו האר"י ז"ל לא יסתכל בהרוגים או צלובים ויתרחק ויברח מן ריח נבלח או שאר ריח רע כי יזיק לנפשו ולא ילבוש שני מלבושים זה בתוך זה בחד דקשה לשכחה ולא ישלב אצבעות ידיו זה עם זה הימין בשמאל ולא יכבה הנר בפיו וטוב לפשוט זרועותיו תמיד לצד פנים שלא יהיו זרועותיו לאחוריו וטוב לו בזה :

כתוב במסכת כלה פרק א הלכה ר' נהוראי אומר כל המבייש פני חברו, סוף הוא מתבייש, ולא עוד אלא שמלאכי השרת דוחפין אותו וטורדין אותו מן העולם, ומראין קלונו לכל באי עולם. ...ואותם הגונבים או לוקחים דבר או מצניעים אותו כדי שיבקשו בעל הדבר וימכרו עליו עובר בלאו וכך דרשו ציער עולם מאי שכל מה שעולם יש באדם. ...ואותם הגונבים או לוקחים דבר או מצניעים אותו כדי שיבקשו בעל הדבר וימכרו עליו עובר בלאו וכך דרשו חכמים לא נתנובו [ויקרא י"ט ז'] ע"מ להקניט ע"מ לצער.... אף אם עשה צער לבהמה בחנם כמו שמשים עליו משאוי יותר מבעל הראוי ומכה אותו והיא אינה יכולה ללכת בא לדין על שציער בע"ח וכן המושכים אזני החתולים להשמיע צעקתם הם חוטאים גם דרשו חכמים ביום [ההוא נאום ה'] אכה כל סוס בתמהון ורוכבו בשגעון [זכרי' י"ב ד'] עתיד הקדוש ברוך הוא להפרע עלבון סוסים מרוכביהם על שהכו אותם במגפיים שקורין ספורני בלע"ז.

